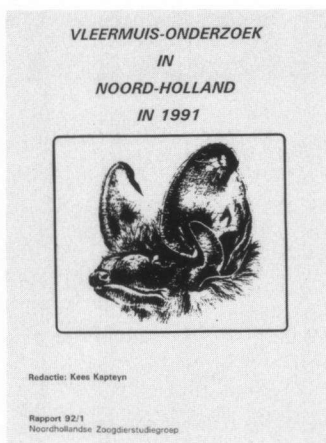


BOEK BESPREKING

Vleermuizen in Noord-Holland

Binnen de Nozos neemt het onderzoek aan vleermuizen een prominente plaats in. Het jaarverslag over 1991 biedt een gevarieerd aanbod aan bijdragen over verschillende aspecten uit het leven van de vleermuis in het Noordhollandse. Bovendien de verplichte inventarisatieverslagen, waarbij gebruik gemaakt wordt van batdetectors, zijn er artikelen opgenomen over wintertellingen, vleermuis-kast-projecten, rabiësgevalen in Noord-Holland en meldingen van verdwaalde vleermuizen in gebouwen in de winters van de jaren 1988 tot 1991. Voorts wordt de voortgang van het Vleermuis Atlas Project, dat in Noord-Holland een krachtige ondersteuning heeft gekregen van het Noordhollandse vleermuisinventarisatie-project (NHP) door de Dienst Ruimte en Groen van de Provincie Noord-Holland, toegelicht aan de hand van een kaart-overzicht van de verspreidingsgegevens. Indrukwekkend is het aantal kolonies dat tot eind 1991 gevonden is, waarvan de laatvlieger er 28 voor zijn rekening neemt. Voor wie een overzicht wil hebben van het vleermuisonderzoek in Noord-Holland is dit jaarverslag een interessant document. Middels de uitgave van jaarverslagen wordt de mogelijkheid geboden om landelijk meer bekendheid te geven aan de resultaten van provinciale onderzoeksactiviteiten. Hopelijk krijgt dit initiatief navolging bij andere



provinciale zoogdierwerk-
groepen.
Ludy Verheggen

Kapteyn, K. (red.), 1992. Vleermuisonderzoek in Noord-Holland in 1991. Noordhollandse Zoogdierstudiegroep (Nozos), Amsterdam. Paperback, 40 pp. ISBN 90-74004-02-4. Te bestellen door storting van f7,70 (BF 45) op postgiro 2117081 van de Noordhollandse Zoogdierstudiegroep te Grootebroek.

Vleermuisonderzoek in Limburg

Het derde in de serie jaarverslagen van de vleermuispoot binnen de zoogdierenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg verscheen in mei van dit jaar. Met bijna 50 pagina's tekst en 16 pagina's verspreidingskaarten is er een rapport verschenen, waarin de gedrevenheid van de samenstellers duidelijk weerspiegeld wordt. Niet alleen het zomeronderzoek met behulp van batdetectors, maar ook de resultaten van de wintertellingen worden weergegeven. Veel

aandacht is geschonken aan de stand van zaken van het atlasproject. In Zuid-Limburg zijn in de meeste uurhokken alle soorten aangetroffen die konden worden verwacht. Het behoort ongetwijfeld tot de soortenrijkste gebieden van Nederland. Vale vleermuizen en ingekorven vleermuizen worden, evenals grijze grootoren, elders in Nederland niet of nauwelijks aangetroffen. De franjestaart heeft volgens de kaart twee verspreidingskernen: het Mergelland (vooral het westelijke deel) en de omgeving van Venray in Noord-Limburg. Aangegeven wordt dat deze waarnemingen nog gescreend moeten worden vanwege de determinatieproblemen bij deze soort. Het jaarverslag is een overzichtelijk geheel en laat zien wat de Limburgers in 1991 hebben verricht.

Kees Kapteyn
Verheggen, L.S.G.M., J.

Buys, J. van der Coelen, W. van der Coelen en W. Vergoossen, 1992. Vleermuisonderzoek in Limburg. Jaarverslag 1991, Geleen. Uitgave Vleermuiswerkgroep Nederland / Zoogdierenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, 63 pp.

Op het strand gesmeten

De stranding van een potvis is door de eeuwen heen een enorme belevenis geweest. Schrijvers en tekenaars legden, soms met veel fantasie, de gebeurtenis vast. Zodoende zijn nog veel strandingen langs onze kust te traceren. De vroegst bekende stranding dateert uit circa 1250 en de laatste stamt uit december 1991 (Sint Idesbald). In elke eeuw spoelden wel enkele dieren aan. Merkwaardigerwijze vindt er tussen 1781 en 1937 geen enkele stranding van een potvis

Op het strand gesmeten
Vijf eeuwen potvisstrandingen aan de
Nederlandse kust



plaats. Behalve het fenomeen stranding gaat het boek ook in op de leefwijze van de potvis. Een goede verklaring voor de strandingen is er niet, wel zijn er tal van theorieën over de invloed van het aardmagnetisch veld of over een verminderd oriëntatievermogen door infectieziekten. Met name de strandingen in de 16e, 17e en 18e eeuw komen uitgebreid aan bod. Wel is het jammer dat de recente strandingen vanaf 1937 zo karig worden behandeld.

Reinier Akkermans

Bliggers, B.C., & A.A. Werheim (redactie), 1992. Op het strand gesmeten. Gebrocheerd, 120 pagina's, prijs f 27,50 of BF 500. Walburg Pers, Postbus 222, 7200 Ae Zutphen. ISBN 906011.733.5.

Verspreidings- en verplaatsingspatronen van muskusratten

In Nederland worden muskusratten wel fel bestreden, maar over hun trekgedrag, populatievorming en sterfte was weinig bekend. Om toch iets te weten te komen, met in het achterhoofd de mogelijkheid hier bij de bestrijding gebruik van te kunnen maken (zo zijn wij Nederlanders wel), heeft A. Verkaik van juli 1988 tot september 1990 op een studieterrein in Zuid-Flevoland telemetrisch onderzoek aan deze dieren verricht. De voortplanting bleek in het onderzoeksgebied hoog te zijn. Vrouwtjes werden al

vaak in de nazomer van hun geboortjaar drachtig. De sterfte onder halfwas- en volwassen dieren bleek op 82% te liggen. Ondanks het feit dat er in het onderzoeksgebied niet werd gevangen, nam de stand niet toe. Dit werd veroorzaakt door een grote emigratie. De gemiddelde trekafstand bedroeg 4 kilometer. Buiten het terrein sneuvelden veel van die dieren door de bestrijding. In het najaar zoeken de dieren dieper water op, terwijl ze in het voorjaar weer naar de ondiepe wateren gaan en daar hun jongen voortbrengen. Het rapport geeft de aanbeveling om de bestrijding te concentreren op de trek in voor- en najaar. Door het telkens leegvangen van geschikte burchtlokaties worden er dieren uit de omgeving aangezogen en verkrijgt men een groot aantalsbeperkend effect. Ook blijkt dat het in aangrenzende terreinen vangen een aantalsbeperkende invloed heeft op het niet behandelde gebied. Dit laatste opent perspectieven voor natuurbeschermingsterreinen waar men de vangers met hun klemmen liever niet ziet. Dus best een nuttig onderzoek voor wie het beter wil.

Reinier Akkermans

Verkaik, A.J., 1991. Verspreidings- en verplaatsingspatronen van muskusratten. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem. Rapport 91/12, 79 pagina's, prijs f13 of BF 240. Bestellen door storting van f13 op postbank 5160648 van het IBN te Leersum.

Versnippering van de natuur op kaart

TNO heeft onlangs, in opdracht van Rijkswaterstaat, een overzicht gemaakt van knelpunten voor de Nederlandse natuur in de vorm van wegen, spoorlijnen en rijkswateren. De resultaten zijn neergelegd in twee rapporten. Door middel van kaartanalyse, vraaggesprekken, literatuuronderzoek en geautomatiseerde gegevensverwerking zijn doorsnijdingen van de Ecologische hoofdstructuur in kaart gebracht. Rijkswegen (245), spoorlijnen (182) en rijkswateren (78) zijn samen goed voor 245 doorsnijdingen. Per provincie wordt een overzicht gegeven van de aard van de knelpunten; daarbij wordt nader ingegaan op concrete natuurgebieden en diersoorten. Das en otter nemen daarbij een vooraanstaande plaats in. De rapporten zijn voorzien van overzichtskaarten met hierop de knelpunten in Nederland. De auteurs doen aanbevelingen voor nader onderzoek naar knelpunten, populatie-ecologie van soorten, functioneren van technische voorzieningen en vorming van een geautomatiseerd gegevensbestand. Zij komen tot de slotconclusie dat, in verband met de vele praktische en ecologische aspecten, iedere situatie apart bekeken dient te worden. De auteurs zijn er, via een systematische analyse, in geslaagd belangrijke knelpunten op landelijk niveau te lokaliseren. Helaas komt niet duidelijk naar voren dat het geschetste beeld zeer onvol-

Verspreidings- en verplaatsingspatronen van muskusratten (*Ondatra zibethicus*)

A.J. Verkaik



RIJKSINSTITUUT VOOR NATUURBEHEER
Arnhem, Leersum en Texel

ledig is omdat bijvoorbeeld alle provinciale wegen en niet-rijkswateren buiten beschouwing zijn gebleven. Ook ontbreken er aanbevelingen voor het oplossen van de knelpunten. De rapporten bieden een eerste aanzet om knelpunten in de infrastructuur systematisch aan te pakken, meer ook niet.

Piet van der Reest

Morel, G.A. & B.P.M. Specken, 1992. Versnippering van de ecologische hoofdstructuur door de weginfrastructuur. Rapport MI-OL-92-20 TNO, Delft.

Duel, H., 1992. Versnippering van de ecologische infrastructuur door de natte infrastructuur. Rapport MI-OL-92-01 TNO, Delft.

Otterplan Utrecht

In de bijna oneindige reeks van otterplannen is er ook een herstelplan voor de provincie Utrecht verschenen. Dit kritische begin wil niet zeggen dat het een slecht rapport zou zijn. Integendeel, alle knelpunten worden geïnventariseerd en gedegen beschreven. Ook worden de oplossingen aangedragen, maar kosten geld. Waar het op de financiële onderbouwing aankomt, laat het rapport het echter afweten. Dat toont meteen het zwakke punt. Als alle voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd, ontstaat een prachtige ecologische infrastructuur waar de otter zich in thuis zal voelen. Helaas: geen geld betekent in de praktijk dat ook dit rapport boven op de stapel van 100 andere otterrapporten komt te liggen en binnenkort overschaduwd zal raken door het volgende otterrapport. Wanneer gaan de Nederlandse ambtenaren daadwerkelijk iets in het veld doen in plaats van mooie plannen achter hun bureaus te maken?

Reinier Akkermans



landbouw, natuurbeheer en visserij

OTTERPLAN UTRECHT



CONSULENTSCHAAP NATUUR, BOS, LANDSCHAP EN FAUNA
IN DE PROVINCIE UTRECHT

Rob van Westrienen, 1991. Otterplan Utrecht. 48 pagina's. Rapport Ministerie van Landbouw en Visserij, Consulent-schap Natuur, Bos, Landschap en Fauna in de provincie Utrecht, Postbus 20030, 3502 LA Utrecht.